

DOKUMENTARCI J. STERLETA

1. ŠOLA POD FAŠIZMOM (50') – DVD

Film govori o etničnem genocidu, ki ga je fašistična Italija izvajala nad slovenskim in hrvaškim prebivalstvom na njunem etničnem ozemlju, ki je bilo s tajnim Londonskim sporazumom (1915) med antantnimi silami in Republiko Italijo potrjeno v Rapallu leta 1920.

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Božo Grlj, TV SLO 2009

2. PASTIRSKÉ HIŠKE NA KRASU (30') – DVD

Ena od pomembnih, a očem mlajših generacij skritih ostankov kulturne dediščine preteklih časov so tudi kamnite pastirske hiške širom Krasa. Ljudje so jih uporabljali kot zavetje pred burjo, dežjem, vročino, v njih so spravljali poljsko orodje, tu so čuvali njivske pridelke ali zoreče grozdje pred tatovi, srnami, škorci. Le še malokdo jih zna zgraditi – Boris Čok iz Lokve pa je ohranil tudi to graditeljsko znanje svojih dedov.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2008

3. KRAŠKA HIŠA NA ROBU ČASA (50') – DVD

Kakšen obraz dobiva kraška hiša, ko se odmikajo stoletja v prihodnost? Kaj jo dela tako kraško, da je postala arhetip Krasa in tako prepoznavna, da so jo strokovnjaki uvrstili v arhitekturno posebnost te pokrajine? Ali se je sčasoma kaj spremenila, ko se je spremenilo tudi življenje Kraševcev? Kaj pa še počenjajo njeni prebivalci v vsakdanjem življenju? Se je kraška hiša v tej visoki starosti kaj skrčila, pomanjšala, spremenila? Nekoč je bila več kot samo hiša. O življenju kraške hiše govorijo sami Kraševci, pa tudi strokovnjaka dr. Stanislav Renčelj in arhitekt prof. dr. Ljubo Lah.

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Jure Pervanja, TV SLO 2007

4. VSI VOZovi JANKA SAMSE (30') – DVD

Ko je goveja živina, pa tudi konji, ob koncu prejšnjega stoletja izginila s kraških cest, poljskih in gozdnih poti, so izginili tudi vozovi. Zamenjal jih je močnejši traktor. A Janko Samsa iz Žirij je hotel ohraniti ne samo spomin na te vozovi, marveč tudi njihovo verno podobo. Začel je neutrudno iskati vozove širom Slovenije ter jih v merilu 1:7 izdelal kot natančne kopije originalov ter jih razstavil za javnost v galeriji svoje domačije v Žirjah.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2007

5. NEANDERTALČEVA PIŠČAL (50') – DVD

Ob izgradnje avtocestnega križa so slovenski arheologi budno spremljali razkrivanje zemeljske površine. Zaščitna izkopavanja ob AC so razkrila zelo bogato, in včasih tudi popolnoma neznano prazgodovinsko zgodbo, ki je obogatila naš prostor. Mimo teh izkopavanj pa je dr. Ivan Turk s sodelavci kar 20 let raziskoval arheološke plasti v jami Divje babe pri Cerknem. Najdba je poplačala trud: Janez Dirjec je naletel na preluknjano kost mladega jamskega medveda, za katero so takoj domnevali, da je delo človeka, neandertalca. Toda svetovna arheološka smetana je ovrgla to domnevo. Vprašani, ali je preluknjana kost delo človeških rok in ali je to glasbilo – torej najstarejša piščal na svetu, imata v filmu nedvoumen odgovor.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2006

6. NAJSTAREJŠI VOZ NA SVETU (30') – VHS

Ljubljansko barje je prava zakladnica arheoloških najdb, vse od leta 1856, ko je čez barje stekla Južna železnica. Od takrat pa vse do današnjih dni jo arheologi leto za letom pazljivo raziskujejo. Nekatere najdbe pa so naključne: ko je pri čiščenju odvodnih jarkov plug traktorja naletel na kos lesa, je voznik takoj poklical arheologe na Inštitut za arheologijo ZRC SAZU. Pod vodstvom dr. Antona Veluščka so v sodelovanju z drugimi strokovnjaki ugotovili, da gre za ostanke lesenega voza, ki ga je pred mnogimi stoletji prekrila barjanska prst. In izkazalo se je, da sta kolo in os ostanka voza, najstarejša in najbolje ohranjena na svetu! Voz naj bi obtičal v barju skoraj v istem letu, ko je Oetzi omagal pod streli zasledovalcev v švicarskih Alpah. Voz naj bi namreč bil star okrog 3580 let, so ugotovili v jedrskem reaktorju na Dunaju.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2006

7. ARHEOLOGIJA KRASA (30') – VHS

Kako kraški svet ohranja sledi nekdanjih kultur davnih prebivalcev teh krajev? Tudi Kras je namreč bil privlačno bivališče prazgodovinskega človeka – pravzaprav vseh obdobj. Za marsikatero odkritje je zaslužen amaterski »arheolog« Viktor Saksida iz Sežane, ki je opozarjal arheologe na pomembne lokacije – in po njemu se tudi imenuje Viktorjev spodmol, važna arheološka točka na Krasu.

A pogoltni sodobni kapital hoče graditi tudi na občutljivih kraških tleh, prav na prostoru nekdanjih bivališč človeka bakrene dobe, na t.i. »kaštelirjih«.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2005

8. SVETI BOBNI BATA (50') – DVD

Kubanska kultura je enoznačna samo po imenu. V burni in tragični zgodovini tega otoka, ki so ga vojaki kraljevine Kastilije in Aragonije osvojili s prihodom Kolumba, so evropski oblastniki v ta del sveta na silo prepeljali na milijone črncev, ki so jih kot sužnje lovili ali kupovali na širnem področju Gvinejskega zaliva ekvatorialne Afrike. Karibske domorodce so evropski okupatorji kmalu iztrebili. Mnogo ljudstev se je pomešalo v okovih suženjskega sistema, mnogo jezikov in kultur se je prepletalo na žgočih plantažah sladkornega trsa, tobaka in kave. Kubanska revolucija leta 1959 je začela z odkrivanjem etničnih korenin kubanskega prebivalstva, ki se je še spominjalo jezika svojih dedov, in svojih bogov.

Sveti bobni 'bata' (v jeziku ljudstva Yoruba 'bata' pomen 'družino') so ena izmed zgodb, ki tvorijo identiteto tudi sodobnega Kubanca. Film je edinstven dokument o duhovnih koreninah sodobne Kube.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2005

9. JELENK – SVETA GORA STAROVERCEV (50') – DVD

Na Banjški planoti, v spodnjem delu doline Soče, na njenem levem in desnem bregu se v tihoti skrivnih gajev, pred temačnimi votlinami in mogočnimi skalami okoliški ljudje še vedno priklanljajo božanstvom narave. Čaščenje ni institucionalno, nima svojih cerkva ne duhovnikov – vsak zase časti izbrano božanstvo, ki prebiva blizu njegovega kraja.

A pozimi, ko je Sonce najnižje, ko skoraj ugasne, se ljudje iz okoliških krajev odpravijo na sveto goro Jelenk, da prižgejo mogočni ogenj in pomagajo Soncu, da spet zadobi prejšno moč in ogreje življenje. Pepel gorečih vej pa bo pomiril duhove umrlih.

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Primož Meško, TV SLO 2008

10. TAROK ZGODOVINA (30') – DVD

Veliki val slovanskih občutkov, ki je preplaval slovenske pokrajine v 60-tih letih 19. stoletja, se je ponovil v začetku 20. stoletja, tik pred prvo svetovno vojno. Tedaj je bil eden izmed osrednjih pobudnikov tega panslavizma ljubljanski župan Ivan Hribar. Leta 1912 je pomagal slovenskima podjetnikoma, da sta v Ljubljani ustanovila prvo tovarno igralnih kart, navkljub močni dunajski konkurenci. Našemu tedanjemu vrhunskemu karikaturistu in domoljubu Hinku Smrekarju je naročil izdelavo tarok-kart s slovanskimi motivi. Ko so bile karte narejene in so tarok igrali tudi avstro-ogrski vojaki na soški fronti, je general Borojevič ukazal karte prepovedati, Smrekar pa je pristal v zaporu. A vojna se je kmalu končala

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Matjaž Fistravec, Studio ALP&TV SLO 2008

11. SKRIVNOSTI YUCATANA (50') – DVD

Veličastna civilizacija Mayev, ki je cvetela na mehiškem polotoku Jukatan med leti 600 pred našim štetjem in 12. stoletjem našega štetja, je ustvarila presenetljiva dela na področju arhitekture, astronomije, koledarja, sveta mitoloških božanstev, poljedelstva itd., a je prav tako skrivnostno izginila – brez vidnih sledi vzroka. Še več, tudi arhitekturni ostanki in s tem arheološki »pričevalci« celotnega obdobja so počasi, a zanesljivo tonili v objem mehiškega pragozda. V 20. stoletju so predvsem ameriška podjetja izsekavala gozdove industrijsko zanimivih dreves ter pri tem ustvarila mrežo gozdnih poti. Večina gozdnih delavcev je bila domačinov s tega področja ter so takorekoč spotoma odkrivali tudi izgubljena majevska mesta. Dokumentirali so jih ameriški arheologi, predvsem Landel in Ruppert, a tudi za njimi je mesta zagrnjal pragozd.

Dr. Ivan Šprajc, slovenski arheolog, se je na sledi izgubljenih mest odpravil leta 1996 in do danes v pragozdovih Jukatana odkril že več kot 80 izgubljenih majevskih mest. Na eni od teh arheoloških odprav je bila tudi ekipa Televizije Slovenija (urednica Dokumentarnega programa Živa Emeršič, snemalec Aleš Šega, scenarist Jadran Sterle).

Film govori o iskanju izgubljenega mesta »Zid kraljev«, ki ga je dr. Ivan Šprajc s svojo ekipo odkril leta 2007.

Scenarij: Jadran Sterle, TV SLO 2008

12. DEŽELA STARIH BARDOV (30') – VHS

Wells je ena izmed redkih evropskih pokrajin, kjer so se še obdržali stari keltski jezik, običaji, miti in zgodovina. Obenem je to sodobna dežela v sestavi Velike Britanije, a vseeno ima svojo zastavo, svoj parlament, svoje zakone, svoj jezik in določeno stopnjo avtonomije, tako kot Škotska. Seveda je prav jezik – pogovorni, književni – tisti dejavnik, ki prekriva kulturno identiteto Waležanov, čeprav ga govori samo četrtnina prebivalstva (leta 1992). Kakšne bitke so bojevali potomci Keltov, da so ohranili svoj jezik, govori njihova zgodovina zadnjih 200 let in o tem govori film »Dežela starih bardov ali tujci doma«, ki je nastal leta 1997 v koprodukciji z valežansko TV postajo SC4.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO&SC4 1997.

13. OBRAZI BASKIJE (30')

Baskija ima od leta 1975, ko je umrl španski diktator Franko in je v Španiji zavela demokracija, status zgodovinske pokrajine, enako kot Galicija, Katalonija in Valencija. Obenem je Baskija edina dežela v Evropi, katere prebivalci – Baski – segajo v predindoevropsko preteklost. Nekaj zares izjemnega je njihov jezik in z njim povezana izrazna umetnost – književnost, pesem, folklor. A ne samo to: kot samosvoj

narod so izoblikovali svojevrstno kulturno identiteto, ki se ohranja vse od izgube zunanje samostojnosti v 14. stoletju, ko so v Guerniki še zadnjič volili svoje kneze v poslansko skupščino tam pod svetim hrastom.

Kratek reportažni film, ki je nastal kot nekakšen »preludij« pred obiskom slovenskega predsednika države g. Milana Kučana v Baskiji in baskovskega predsednika pri nas leta 1993.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, snemalna ekipa TV Baskije, 1993

14. **MED HRIBI KAČJIH GLAV** (50') – DVD

Banjška planota v zahodni Sloveniji, med dolino Soče in Čepovanskim podoljem, je bila dolga leta odmaknjena »od sveta«, pa vendar so tam gori ljudje živeli stoletja in stoletja. Zaradi podnebnih in sploh življenskih razmer je morala biti vsaka domačija kar se da »avtonomna«, saj je bilo življenje kruto in težko. Morda so se prav zaradi vsega tega ljudje zatekali k božanstvom narave – in med njimi se je najbolj ohranila pripoved o Beli kači.

Zbiralec ljudskega pripovedništva Pavel Medvešček iz Solkana/Baskov je zgodbe teh ljudi zbral od 50-tih let prejšnjega stoletja. Prenekatera zgodba je govorila o kačjih kamnih. S prijateljem Rafaelom Podobnikom, fotografom, sta jih res našla na najvišjih hribih Banjške planote – na Peščeni glavi, na Črni glavi in na Volniku. In našla sta sveže sledi ljudi, ki so nosili tem kačjim glavam – daritve. Skozi ozko špranjo smo pogledali v svet poganskih darovanj in sveta, ki je še vedno ostal skrivnosten.

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Hanka Kastelicova, TV SLO 2005

15. **KORENINE SLOVENSKEGA MORJA** (50') – DVD

Burna zgodovina prostorov, na katerih smo živeli in še vedno prebivamo Slovenci, je ustvarila svojevrstne zgodbe – ena izmed njih je zgodba o našem pomorskem ribištvu. Dolga stoletja, pravzaprav od samega prihoda na Jadransko obalo nekje v 6., 7. stoletju n. št., so bili Slovenci neustrašni pomorski ribiči na naši zares avtohtoni ribiški obali – od Barkovelj do izliva reke Timav v morje. Tu so s svojimi plovili – enodebelnimi čupami – lovili tudi na odprtem morju. Prav čupa je bilo edino avtohtono morsko plovilo teh Slovencev, in se je uporabljala vse do leta 1947, ko je etnolog dr. Milko Matičetov odkupil zadnjo čupo Marijo, last Grudnovih iz Nabrežine, in jo odpeljal v Slovenski etnografski muzej, kjer je še danes.

Kmalu pa je zamrlo tudi slovensko pomorsko ribištvo in se preselilo v knjige in muzeje...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2002–2006

16. **NAJSTAREJŠI KOLEDAR NA SVETU?** (30') – VHS

Kdaj je človek začel šteti dneve? Kdaj je svoj letni cikel, ki ga je vrtela narava, ujel v roke in ga razdelil na manjše dele? Kdaj je torej nastal prvi koledar?

V zgodovini človeštva je več zgodb, ki razkrivajo nastanek koledarja – pri Hetitih, Akadcih, Kitajcih, Egipčanih, Perzijcih... Profesor arheologije na več ameriških univerzah, Zagrebčan dr. Aleksander Durman pa je po vrsti izjemnih arheoloških najdb v Vučedolu pod Fruško goro, v neposredni bližini Vukovarja, prepričan, da je prav Vučedolski koledar najstarejši v vsem indoevropskem kulturnem prostoru, saj so datacije pokazale, da so arheološke najdbe stare okrog 5000 let – torej so Vučedolski koledar uporabljali ljudje ob koncu mlajše kamene dobe okrog 3000 let pr. n. št.

Koledar je narejen po poteh ozvezdij, in Orino je tu glavni junak.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2003

17. **DINOZAVRI KRASA IN ISTRE** (30') – DVD

Pri gradnji avtoceste pri Kozini sta dva italijanska amaterska »lovca na fosile« naletela na majhne črne lise v kamniti steni. Ugotovila sta, da gre za fosilne ostanke nekdanjega življenja ter o tem obvestila Inštitut za paleontologijo ZRC SAZU v Ljubljani. Slovenski geologi in paleontologi so tako raziskali kamnine in res – fosilni ostanki so po dolgotrajnih laboratorijskih raziskavah spregovorili zgodbo o času pred 70 milijoni let! Ostanki so pripadali osmim različnim vrstam dinosavrov, rastlinojedim in mesojedim, ki so živeli na območju današnjega Krasa, ko je tu še valovalo prazgodovinsko morje...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2002

18. **IZVORI ČLOVEŠTVA** (5x30') – VHS

(ETIOPIJA, KENIJA, KRAPINA)

-1- **ZGODBA O LUCY** (30') – VHS

Ko si je ameriški arheolog Don Johanson leta 1975 požvižgaval tedaj priljubljeno pesem Beatlesov »Lucy in the Sky with Diamonds«, je s prijateljem slučajno naletel na okostje hominida – in bilo je to najpopolnejše in najstarejše okostje našega prednika, Australopiteka Afarensis, ki ga je Johanson imenoval »Lucy«.

Lucy je kmalu postala najstarejša prednica človeškega rodu, saj so raziskave pokazale, da je stara okrog 4,5 milijona let! Častitljivo »babico« človeštva so seveda temeljito pregledali, danes pa so originalne najdbe shranjene v trezorju Narodnega muzeja v Adis Ababi.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2003.

-2- MELKA KUNTURE: KAMNITA ORODJA (30') – VHS

V kraju Melka Kunture, kjer so pastirji gnali številne črede rogatega goveda čez plitvine sicer mogočne reke Awash v osrednji Etiopiji, le nekaj deset kilometrov južno od Adis Ababe, so arheologi našli na izjemno bogato arheološko najdišče. Bilo je polno živalskih ostankov, hrane nekdanjega prebivalca tega kraja, pa tudi mnogo artefaktov, torej izdelkov človeških rok – kamnito orodje in orožje. Najdišče, spremenjeno v prikupen arheološki park z malim muzejem, je pomembno za povezavo različnih prazgodovinskih obdobij v Afriki, ki so seveda drugače »datirana« kot recimo v Evropi.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2003

-3- POT V KOOBI FORO (30') – VHS

Ko je dr. Iztok Saksida-Sax v zgodnjih 90-tih letih 20. stoletja začel predavati paleoantropologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti, jo je predaval drugače kot utečena univerzitetna srenja širom Evrope. Tudi interpretacije so bile drugačne, polne vprašanj in dvomov. Zato so se študentje pri študiju veliko bolj angažirali, in antiavtoritarni prof. Sax je v metodiko pouka vključil tudi terenske raziskave. Leta 1996 je odprava FF odpotovala v Kenijo, tedaj zaradi obilnih raziskav predvsem družine Leaky pojmovano kot »zibelko človeštva«. Odprava se je s trpežnim kamionom podala na tisoče kilometrov dolgo pot skozi puščave in gorske prelaze proti severu, proti izlivu etiopske reke Omo v alkalno jezero Turkana, kjer je na bregovih živel Pokončni človek, Homo Erectus. Jezerski krokodili so ostali enaki kot pred 2 milijonoma let...

Scenarij: Jadran Sterle, režija: +Tomaž Kralj, TV SLO 1996-2003

-4- NARODNI MUZEJ KENIJE, Nairobi (30') – VHS

Vsi doslej znani fosili prazgodovinskih ljudi oz. vrst, ki so bili odkriti v srcu Afrike, v puščavskih predelih Kenije in Tanzanije (Olduvai Gorge), so varno shranjeni v Nacionalnem muzeju Kenije v Nairobiju. Prof. Sax je na odpravi v Kenijo svoje študente pripeljal tudi v muzej na ogled fosilnih ostankov prvih hominidov. In pokazali so jim originale!

Kdorkoli želi preučevati prazgodovino človeštva, ne more in ne sme spregledati izjemno bogatega muzeja v Nairobiju. Seveda pa muzej ni zanimiv samo za študente arheologije in paleoantropologije...

Scenarij Jadran Sterle, režija +Tomaž Kralj, TV SLO 1996-2003

-5- **SREČANJE PREDNIKOV : KRAPINA (30')** – VHS

V vsej Evropi je Krapina v sosednji Hrvaški edini kraj, kjer so arheologi našli neovrgljive dokaze o sobivanju dveh vrst naših prednikov: neandertalca in Homo sapiensa. Najdbe nedvoumno dokazujejo, da sta sobivala v miru, verjetno so se med seboj tudi »poročali«, na številnih kosteh ni znakov medsebojnega uničevanja... Danes prevladuje domneva, da je Homo sapiens nadvladal »bolj zaostalega« neandertalca, ki je izumrl tudi zaradi »neke nenavadne okužbe krvi-krvavenja iz nosu«. Krapina seveda negira takšno »rasistično« teorijo evolucije oz. zmago Homo sapiensa nad primitivnim neandertalcem. Kaj pa, če smo mi potomci vseh vrst, ki so stopile na pot učlovečenja?...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2003

19. **KOMUNA G7 ali UTOPIJA NA ROBU DRUŽBE (50')** – DVD

Koncem 60-tih let prejšnjega stoletja je zlasti čez zahodno mejo Slovenije in takratne socialistične Jugoslavije močno pljusnila zahodna množična »underground« kultura glasbe, hipijev, potovanj (avtopstopa). Na robu Ljubljane, v Tacnu, se je skupina mladih, študentov, večinoma s Primorske, združila pod streho stare hiše in ustanovila »komuno«. Za mnoge popotnike, ki so iz Zahodnih držav potovali na Bližnji, Srednji in Daljni vzhod, je bila Komuna kot nekakšna »domača postaja«, obenem pa so komunardi vzdrževali žive vezi s svetom čez meje Železne zavese... Spomini na komuno 30 let kasneje jo še vedno rišejo v živih barvah...

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Iztok Tory, TV SLO 2008

20. **BOGOVI-VEROVANJA V RIMSKEM IMPERIJU (30')** – DVD

Mogočni in nasilni rimski imperij, ki je še pred Hitlerjem zavojeval vso Evropo, severno Afriko, Agipt in Bližnji Vzhod, je s sprejetjem krščanske vere kot uradne religije države (cesar Konstantin Veliki, 313 n. št.) začel uničevati vse ostale, tedaj »poganske« religije in verovanja. Počasi se je izoblikoval monoteistični verski sistem, ki traja še danes. Poganski bogovi, od grških do keltskih in germanskih, so utonili v pozabo. Toda arheologi jih znajo ponovno oživeti in zapisati zgodbe, ki so jim bile lastne.

Film predstavi bogove in verovanja tedanjega rimskega imperija samo v dveh njegovih provincah – v Histrii in Noricumu (današnja Slovenija). Ponekod so ta božanstva še vedno živa...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2004

21. KAMNITA DEDIŠČINA KRASA (30') – DVD

Kras je bil poseljen že v prazgodovini - v vseh časih je bil vabljev za naselitev, čeprav je bilo življenje na tanki plasti zemlje težko - med kamni, ki so rastle iz zemlje. A človek je prav v kamnu puščal sledove svojega življenja, svoje zgodovine. Tako je današnji Kras »popisan« v kamnu - na vodnjakih, cerkvenih portalih, na hišnih prekladah, nad kolonjami, na okenskih jertah - povsod so v kamen vklesana pričevanja časa in njegovih gospodarjev. Dediščina, ki daje Krasu svojevrstno in prepoznavno identiteto.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2009

22. ŽIVLJENJE EGIPČANSKE MUMIJE (30') – VHS

Diplomat habsburškega cesarstva v Egiptu, pravnik Anton Lovrin iz Vipave, je dolga leta služboval v dolini Nila in se dodobra seznanil s tedaj znanimi zakladi egipčanske civilizacije. V tistem času je veljalo za popolnoma normalno, da so velike sile in cesarstva odnašala dragocene egipčanske predmete v Evropo. Tudi veleposlanik je odnesel nekaj zanimivih in vrednih stvari – med njimi tudi (pri nas edino) egipčansko mumijo dvorjana Isahte. Dolgo časa je bila vabljeva maskota v avli Narodnega muzeja v Ljubljani, a zob časa jo je neusmiljeno grizel. Potrebni so bili zdravniški posegi – in Isahta je pomlajen dočakal dostojno predstavitev v muzejski stavbi Narodnega muzeja.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2003

23. SPOMENIK ČLOVEŠKE PLEMENITOSTI: BOLNICA FRANJA (30') – DVD

Bolnica Franja je v letih po drugi svetovni vojni postala pojem človeške plemenitosti slovenskih partizanskih zdravnikov in zdravnic, bork in borcev, ki so v najhujših ofenzivah nacističnega nemškega stroja ohranili zdravniško prisego, pomagati sočloveku. Takšne, kot je bila partizanska saniteta v Sloveniji, je ni bilo v tedanji Evropi. Zato je bolnica Franja postala tudi simbol plemenitosti zavezniške Evrope. V dokumentarnem filmu, ki je nastal malo pred smrtjo dr. Pavle in vodje zaščitne enote Dušana Šuligoja, je prikazan samo delček te herojske epopeje naših zdravnikov.

Scenarij: Jadran Sterle, TV SLO 2003

24. VRTOVIN – RIMSKI VODNI STOLP (30') – DVD

Vipavska dolina se poleg številnih dvorcev, gradov in pristav zgodovinskega pomena ponaša tudi z največjo antično arhitekturno ostalino v Sloveniji – z rimskim vodnim stolpom nad Vrtovinom. Kraj, v rimskih časih imenovan Ortaona, je bil poseljen proti koncu rimske vladavine, ko so skozi Vipavsko

dolino že hrumele langobardski konjeniki... Za domačine, ki so se zatekli na naravno utrjen školj, pa je vodni stolp s svežo vodo pomenil življenje...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2004

25. CINCARJI – VLAHI: PRIKRITO LJUDSTVO EVROPE (50') – DVD

Film pripoveduje o Vlahih, še živečih dedičih rimskega imperija. Njihov jezik je še živ, in čeprav se modificira na širnih področjih Balkana, je prepoznavno paleolatinski. Vlahi so še ne tako davno živeli tudi v Čičariji, a sedaj jih ni več. So pa mnogoštevilni v Srbiji, Makedoniji, Črni gori, Albaniji, Grčiji in seveda v Romuniji, njihovi edini državi. V Pšančevu, lepem vojvodinskem mestu, so bili zelo uspešni in pomembni trgovci. Iz Moskopolja, nekdanje prestolnice s približno 60 tisoč prebivalci, ki so jo Turki uničili leta 1776, se je proti Dunaju selila družina Sine in v habsburški prestolnici s trgovino ustvarila bajno bogastvo. Že v drugi generaciji jim je habsburški vladar podeli status barona... Prvi pa je njihov jezik znanstveno obdelal in evropski javnosti predstavil naš jezikoslovec dr. Fran Miklošič...

Scenarij: Jadran Sterle, 2010

26. NAČRTI PODZEMLJA (30') – DVD

Danes smo tako navajeni uporabljati zemljevide, da se nam zdijo samoumevni. Prostorske predstave zlahka prestavljamo iz realnosti na papir, znamo si domišljati prostor zemljevida, ki pokriva realni prostor. Kaj pa podzemni svet? Tudi tu imamo zemljevide – bolje rečeno »jamovide«. Kako pa nastajajo? Zdi se, kot da tudi to vemo – a film nazorno pove to, kar ser nam samo zdi, da vemo.

Film so z igranimi prizori Ariadne, ki v podzemnem svetu odmotava klobčič volne, snemali v Postojnski jami.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, 2010

27. MREŽE SPOMINA (30')

Ko je februarja 2011 umrl še zadnji poklicni slovenski ribič Tržaškega zaliva, Srečko Tretjak iz Križa/S.Croce, se je končala tisočletna zgodovina slovenskega pomorskega ribištva na naši slovenski avtohtoni obali od Barkovelj do izliva reke Timave. Tudi čupa je (leta 1947) izginila z morskih gladin. Ribišstvo se je preselilo v spomin, v zgodovino. Danes nastaja Muzej slovenskega ribištva in pomorstva, prav na strmem bregu Križa... In še zadnji ribiči pripovedujejo o ribiških mrežah, temu simbolnemu »orodju«...

Scenarij in režija : Jadran Sterle, TV SLO 2011

28. SVETA VODA UROČKA (30')

Dokumentarno-igrani film

Po pripovedovanju Hane Bržanove iz Lokve je sokrajan Boris Čok leta 1975 zapisal njeno pripoved o izviru zdravilne vode, ki tudi uroči... Izvir je bil eden od svetih krajev, kjer so še ne tako dolgo ljudje iz okoliških krajev častili naravo in sveti izvir...

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Primož Meško, TV SLO 2011

29. EMONA dr. LJUDMILE PLESNIČAR GEC (30')

Dokumentarni film

Po drugi svetovni vojni je tudi Ljubljano zajel rušilni cunami – mnoge stare stavbe v središču Ljubljane so sesuli v prah in za nove skopali globoke temelje. In prav tu je skupina arheologov pod vodstvom dr. Damijana Slabeta odkrivala bogate ostanke rimske Emone... Kmalu se je v tej skupini vse bolj izkazovala mlada arheologinja, Kraševka iz Sežane, Ljudmila Plesničar Gec. Po krajšem službovanju v koprskem pokrajinskem arhivu je do konca življenja (2008) odkrivala antično Emono in ostala razočarana... pa ne zaradi arheoloških najdb.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2012

30. KRAŠKA DEDIŠČINA MARJANA MIKLAVCA (30')

Dokumentarni film

Po vojni so tudi na Krasu rušili vse, kar je dišalo (smrdelo) po starem... Mnoge tipične kraške domačije, ki so nastale v času kraške renesanse – v drugi polovici 19. stoletja, ob razcvetu Trsta, so izginile ali pa bile tako preurejene, da so izgubile svoj obraz. Marjan Miklavc, ljubiteljski slikar, jih je sredi 80-tih let začel loviti na svoja platna... Tako je ohranil najbogatejšo slikovno podobo kraške stavbne identitete, ujeto v 153 kraških vaseh na obeh straneh meje. Izjemna slikarska zapuščina krasi marsikatero moderno kraško hišo...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TVSLO 2012

31. BIBLIJA OŽIVLJENA (30')

Dokumentarno-igrani film

Eden izmed pomembnih oddelkov Arhiva republike Slovenije je tudi Center za restavriranje in konzerviranje, ki ga že dolga leta vodi direktorica dr. Jedeert Vodopivec Tomšič. Stari Koprčani se je še spominjajo... kot izjemne lepote. Danes lepoto vrača starim rokopisom, knjigam, inkunabulam... leta

2019 so iz Mestne knjižnice v Kranju dobili zelo »utrujeno« Biblijo in jo po skoraj štirih letih vrnili kot sijočo lepoticu. Snemalna ekipa TV Slovenije je bila vsa ta leta tam, v Restavratorsko-konservatorskem centru.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO, 2009–2013

32. **PRIMORSKA HIMNA** (30')

Dokumentarno-igrani film

Film razkriva dve skrivnosti, ki bi ju sicer pogoltnil čas: kdaj in kako je nastalo besedilo »Vstajenje Primorske« dr. Leva Svetka Zorina in kdaj je to besedilo postala Primorska himna. Fenomen, ki mu ni para v vsej Evropi...

Scenarij: Jadran Sterle, režija: Tugo Štiglic, TV SLO 2013

33. **BATANA** (30')

Dokumentarni film

Po drugi svetovni vojni so s slovenske obale od Tržaškega zaliva do Sečovelj zelo hitro izginila lesena priobalna plovila, male barke in čolni. Morda jih je ostalo le za vzorec – in prav s tem vzorcem so nekateri ohranjevalci naše pomorske dediščine – Franko Košuta iz Ribiškega muzeja v Križu pri Trstu, Pomorski muzej Sergej Mašera iz Pirana, Slobodan Simič-Sime, Maribno Budicin iz Rovinja itd. – obvarovali ta pomemben delež kulturne identitete pred dokončnim izginotjem v poplavi plastičnih plovil...

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2014

34. **POZIMI SE DELA SOL** (50')

Dokumentarni film

Nekoč je vsaka plitvina rečnih nanosov postala ravnica za pridobivanje soli. Vsa obalna mesta so svoje bogastvo dobivala tudi z belim zlatom. Beneška republika, ki je več kot pol tisočletja krojila trgovske tokove na Jadranskem morju in v centralni Evropi, je na pridobivalnje soli ovedla monopol. Vročina in ljudje so iz morja iztisnili bleščeče kristale soli. Kaj pa so delali pozimi? Še vedno velja stari solinarski pregovor: Pozimi se dela sol!

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2007

35. ZAZIDAN KAMEN KRASA (30')

Dokumentarni film

Kras je kot z nekimi svilenimi nitkami prekrit in povezan v svojevrstno »čipko« – v njej se kažejo stoletja upravne in gospodarske zgodovine tega majhnega in mnogokrat krutega prostora. Kamen je prekletstvo in blagostanje – požira vodo in jo varuje pred vročim soncem in grabežljivo burjo. Kamen je bil material za človekovo domovanje, posvetno in duhovno. Kamen je bil skoraj vse, kar je bilo na Krasu. In človek ga je udomačil, zazidal.

Scenarij in režija: Jadran Sterle, TV SLO 2012

In zagotovo jih je še kaj... ampak se jih ne spomnim.

Lep pozdrav!

Jadran Sterle